

Přemýšlení o statečnosti

Jiřina Šiklová

(*Literární noviny*, 24. července 2006, roč. 17, č. 30, s. 9.)

<http://www.ludvikvaculik.cz/index.php?pid=125&sid=138&PHPSESSID=cc95e1f63d3b1d80e591f26d710a5ca2>

Jednu z nejzajímavějších polemik v disentu spolu svedli Václav Havel a Ludvík Vaculík. Za pravdu v ní bylo možno dát oběma stranám.

Když má chlap konflikt se zákonem, ať již je to psanec, obchodník s deštěm, nebo spisovatel, je pro ženy a mladé lidi přitažlivý. Ludvík Vaculík svým projevem na IV. sjezdu spisovatelů v létě roku 1967 tento předpoklad splnil. Literární noviny byly zakázány a on byl bez místa. Tehdy začaly – asi z iniciativy tehdejšího studenta Filozofické fakulty Karlovy univerzity Zdenka Pince – tzv. pincárny. Ve sklepě na psychiatrické klinice v Praze si studenti zvali k diskusím „zavržené této země“. Tam jsem poprvé s Ludvíkem mluvila. Nejen, že nelitoval toho, co řekl, ale on nelitoval ani sám sebe.

„Mám sice tři syny, ale nějak se užíváme. Mám velice hodnou a skromnou ženu, která vyjde s málem peněz, a to, co jsem řekl a udělal, mně nevyčítá, a vím, že vyčítat nebude.“ Tak nějak to formuloval a mně to opětne imponovalo. Události pak šly tak jak šly. Vaculík byl zhruba za rok, v létě 1968, kdy napsal Dva tisíce slov, opětne obdivován i zatracován a v následujících dvaceti letech dokázal bezesporu nějak užitit sebe i rodinu. Než odešel v létě 1976 do exilu historik Vilém Prečan, znovu mě a Ludvíka Vaculíka „propojil“ a on mně pak pravidelně nosil na stanici metra Sokolovská – dnešní Florenc – svoje fejetony, samizdatový časopis Kvart, Obsah a „knihy-neknihy“ (řečeno slovy Milana Šimečky), abych to poslala do zahraničí, a já za to zase hotové knížky a vzkazy pro lidi kolem něho. Venku, tedy v zahraničí, avizovaly tyto texty, že to zde lidi nevzdali a spisovatelům doma to umožnilo získat čtenářskou obec a bylo to podnětem k dalšímu psaní. Třeba se mně to jen zdálo, ale opravdu jsem měla dojem, že když Ludvík Vaculík viděl, že jeho práce jsou publikovány a zase se sem vracejí, tak se mu projasnil obličej.

V prosinci 1978 jsem od Ludvíka dostala celou složku fejetonů a dopisů s názvem Poznámky o statečnosti. Ludvík Vaculík tehdy v těch neoficiálních textech napsal (říkalo se, že podnět k tomu dala jeho Madla), že člověk má si dobře uvážit, zda to, co dělá a píše, mu opravdu stojí za možnost být za to odsouzen a jít do vězení.

Upozorňoval, že hrdinské činy se nehodí do života a těmto činům se daří jen v mimořádných situacích, které nesmějí trvat dlouho. Nejsilnější impulsy dostává člověk ze své povahy a většina lidí dobře cítí své meze, a proto hrdinské činy obvykle lidi lekají, a když někdo lidi přiměje, aby šli nad své možnosti, neměl by se pak divit, když se lidi lámou. A závěrem Ludvík Vaculík upozorňoval, že v reálném socialismu je hrdinným činem i každý kousek poctivě udělané práce. Bylo mně to blízké. Vyznávala jsem názor publikovaný pod pseudonymem Georgie Moldau v Listech, že vysoká sebenáročnost je nejúčinnější zbraň proti socialismu... Ale když jsem si potom přečetla dosti rozhořčenou odpověď Václava Havla z ledna 1979 na tuto Vaculíkovu stať, souhlasila jsem i s ním a přitakávala i Ladislavu Hejdánkovi a dalším, kteří tehdy vstoupili do polemiky. Kdo z nich má pravdu? Jaký já mám k tomu postoj a jak já bych argumentovala? Tak nepřímou ve mne Ludvík Vaculík vyvolal strach, že ztrácím schopnost vytvářet si svůj názor a rozlišovat myšlenky obsažené v textech, strach, že i já podléhám redukci myšlení na pro nebo proti, což tehdy v nás všech asi vyvolávala politika KSČ a Rudé právo. Od té doby jsem si na to dávala pozor a byla ráda, že Vaculík vyvolával souhlas i nesouhlas i lidi v opozici. A dělá to dodnes, jak třeba ve fejetonech, tak třeba i ve svém postoji ke sporu kolem dnešních Literárek. Když čtu jeho dnešní fejetony a poslední slova, tak zjišťuji, že jsem si schopnost rozlišovat zachovala také díky jemu. I dneska mne provokuje k polemice. Ale častěji k souhlasu. Někdy tolik, že mu chci napsat poděkování, ale pak to neudělám. Ludvík Vaculík totiž nemá a zásadně nepoužívá e-mail a já zase již neumím chodit na poštu s dopisy a nemám doma obálky. Tak alespoň touto formou, přes noviny, mu děkuji za těch nejméně čtyřicet let, co dává lidem kolem sebe podněty k přemýšlení, hádkám i solidní polemice.